

श्री ५ को सरकार

## कानूनमन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्रवीर विक्रम शाहदेवको शासन कालको छैटौं वर्षमा संसदले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएकोछ ।

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानी-  
सत्त ओजस्विराजन्य प्रोज्ज्वल नेपाल तारा अतिओजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्र श्रीपद ॐ रामपट्ट  
अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रवल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फील्ड मार्शल र सर्वोच्च  
कम्माण्डर इन-चीफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र वीर विक्रम जङ्गबहादुर  
शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदा समर विजयिनाम् ।

२०१७ सालको ऐन नं. ६

### जग्गा जमीनमा कर निर्धारण गरी असूल उपर गर्ने व्यवस्थाको निमित्त बनेको ऐन

आर्थिक ऐन, २०१६ ले जग्गा जमीनमा कर लगाउने व्यवस्था गरेको,  
र त्यस्तो जग्गा जमीनमा लाग्ने करको रकम निर्धारण गरी असूल उपर गर्ने कार्यप्रणाली  
व्यवस्थित गर्नु परेकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवका शासन कालको छैटौं वर्षमा संसदले  
यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ:- (१) यो ऐनको नाम जग्गा कर ऐन, २०१७ रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल अधिराज्यभर लागू हुनेछ र नेपाल अि राज्यमा जग्गा  
जमीन भएको नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गर्ने व्यक्ति उपर पनि लागू हुनेछ ।

(३) ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा:-

(क) "जग्गा जमीन" भन्नाले सम्पत्ति कर ऐन, २०१७ मा परिभाषा गरिए बमोजिमको शहरी क्षेत्रको घर जग्गा बाहेक अन्य सबै जग्गा जमीन सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कुनै जग्गा जमीनको सम्बन्धमा" जग्गावाल भन्नाले सो जग्गा जमीनको धनी वा आपनै निमित्त वा अरु कसैको निमित्त सो जग्गा जमीनको आयस्ता असूल गर्न अधिकार भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ र यो शब्दले देहायका व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ ।

(१) जिमिदारी सिर जिरायत वा जिमिदारी साथको जग्गाको सम्बन्धमा जिमिदार, र

(२) अन्य जग्गा जमीनको सम्बन्धमा नम्बरीवाला वा दर्तावाला वा नम्बरी वा दर्ता जोसुकैको नाममा भएतापनि त्यस्तो जग्गा जमीन भोग चलन गरी खाने व्यक्ति ।

(ग) "जग्गा कर" भन्नाले जग्गा जमीनमा कर सम्झनु पर्छ ।

(घ) "माल अड्डा" भन्नाले मालपोत वा भूमिकर असूल गर्न श्री ५ को सरकारबाट अधिकार पाएको अड्डा सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको" भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्झनु पर्छ ।

३. जग्गा कर निर्धारण र असूल गर्ने:- साल बसाली वा कुनै एक सालको निमित्त जग्गा कर लगाउने गरी कुनै ऐनबाट व्यवस्था भएमा त्यस्तो जग्गा कर यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम निर्धारण गरी असूल उपर गरिनेछ ।

तर यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अघिदेखि लागी असूल गरी आएको मालपोत वा दस्तूर फी वा अरु कुनै किसिमको सरकारी रकम लिम उठाउनमा वा बिर्ता उन्मूलन ऐन, २०१६ अनुसार लाग्ने भूमि कर लगाई लिन उठाउनमा यस दफाले बाधा पुऱ्याइएको मानिने छैन ।

४. विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य:- (१) प्रत्येक सालको भाद्र १ गतेभित्र यो ऐन वा प्रचलित ऐन बमोजिम जग्गा कर तिर्नु पर्ने कर्तव्य भएको प्रत्येक जग्गावालले आफू साधारणतः बसोबास गरेको इलाकाको माल अड्डामा जहाँसुकै भएको आफ्नो जग्गा जमीनको विवरण इलाका इलाकाको फरक फरक गरी तोकिएको ढाँचामा एकै साथ दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

तर-

(क) आर्थिक वर्ष २०१६।१७ को यो दफा बमोजिमको विवरण यो ऐन नेपाल गजेटमा प्रकाशित भएको मितिले ३ महीनाभित्र दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

(ख) साधारणतः नेपाल अधिराज्य बाहिर बसोबास गरेका व्यक्तिले त्यस्तो विवरण काठमाडौंको माल अड्डामा दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ, र यदि कुनै जग्गाबालले आफ्नो अधिकांश जग्गा जमीन भएको इलाकाको माल अड्डाद्वारा जग्गा जमीनमा कर निर्धारण गराउन चाहेमा मालपोत विभागका डाइरेक्टरले सो इलाकाको माल अड्डाद्वारा कारवाई गराउन सक्नेछ ।

(ग) यो ऐन बमोजिम जग्गा कर तिर्नु पर्ने नाबालक वा बौलाहा वा लाटा लाटी भएमा निजको जग्गा जमीनको विवरण दाखिल गर्ने कर्तव्य निजको संरक्षकको हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत दाखिल गर्नु गराउनु पर्ने विवरण कतैले दाखिल नगरे नगराएमा वा झुट्टा विवरण दाखिल गरे गराएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई माल अड्डाको हाकिमको आदेशले रु. ५०००। पाँच हजारसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(३) यो ऐन वा प्रचलित ऐन बमोजिम कर लाग्ने जग्गा जमीन भएको भनी कुनै व्यक्ति उपर शंका लागेमा इलाकाको माल अड्डाका हाकिमले त्यस्तो विवरण दाखिल गर्नु भनी निजलाई लिखित आदेश पठाउन सक्नेछ । सो व्यक्तिले पनि आफ्नो जग्गा जमीनको तोकिएको ढाँचाको विवरण लिखित आदेश पाएको ३५ दिनभित्र निज हाकिमछेउ दाखिल गर्नु गराउनु पर्छ ।

(४) उपदफा (३) अन्तर्गत दिइएको आदेश पालन नगर्ने व्यक्तिलाई माल अड्डाको हाकिमका आदेशले रु. ५००। पाँच सयसम्म जरिवाना पनि हुनेछ ।

५. जग्गा करको निर्धारण:- (१) माल अड्डाको हाकिमले जग्गा जमीनको विवरण दाखिल भएपछि यथाशक्य १ महीनाभित्र सो सालको लागि यो ऐन बमोजिम असूल गर्नु पर्ने जग्गा करको रकम निर्धारण गर्नेछ ।

(२) त्यस्तो कर निर्धारण गर्दा आवादी जग्गा जमीनसंग गछि राखेका पर्ति, डाँडा गौचर, नरघट्टी, आकाशकित्ता, ताल पोखरी, डगर बगर र जंगल कटाई खुद आवादी भई राखेका जग्गा जमीनको मात्र हिसाब गरी कर निर्धारण गरिनेछ ।

(३) प्रत्येक सालको निमित्त कुनै जग्गा जमीनमा लाग्ने जग्गाकर निर्धारण गर्दा कानूनी मान्यता प्राप्त हक अधिकार भई साल सालको आवण १ गतेका दिनमा जग्गाको भोग चलनमा रहेका छन् तिनकै नाममा सो जग्गा कायम मानेर कर निर्धारण गरिनेछ ।

आधिकारिकता मूद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

तर २०१६।१७ को हकमा २०१६ साल श्रावण २५ गतेपछि रजिष्ट्रेशन पास भएको वा जमिन्दार वा तालुकदार मार्फत नामसारी भएकोलाई यो ऐनको प्रयोजनको निमित्त मान्यता दिइने छैन ।

(४) अवस्थानुसार माल अड्डाका हाकिमले त्यस्तो कर निर्धारण गर्दा जग्गा-वालद्वारा दाखिल भएका विवरणमाथि उचित विचार गर्ने र त्यसको जाँच बुझ्नको प्रयोजनको लागि सम्बन्धित व्यक्तिका ताउमा समन जारी गर्ने, बयान बकपत्र गराउने र लिखतहरू दाखिल गराउने सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको सबै अधिकार निजलाई हुनेछ ।

तर यस दफा बमोजिम कारवाई भएको कुरा जति पटक गरे पनि जम्मा ७ दिन भन्दा बढी दिनको अर्ली गर्ने र म्याद तारेख गुजरेकोमा गुजरेको मितिले ७ दिन भन्दा ठिसाई थमाई माग्न समेत पाउने छैन र एक पटक थामि सकेपछि पुनः म्याद तारेख गुजारेछ भने कुनै हालतमा थामिन सक्ने छैन ।

तर विशेष परिस्थितिमा हाकिमले उ म्यादभित्र आवेदन पर्न आएकोमा एक पटकलाई दिन २५ को म्यादसम्मको थप दिन सक्नेछ ।

६. विवरण दाखिल नगर्ने व्यक्तिको सम्बन्धमा जग्गा करको निर्धारण:- दफा ४ को उपदफा (१) वा (३) बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै जग्गावालले त्यस्तो विवरण दाखिल नगरे नगराएमा वा झट्टा विवरण दाखिल गरे गराएमा सो व्यक्तिको जग्गा जमीनमा लाग्ने जग्गा करको निर्धारण माल अड्डाको हाकिमले आफ्नो यथाशक्य न्यायोचित अनुमानबाट गर्नेछ ।
७. जग्गा करको भुक्तानी:- दफा ५ वा दफा ६ अन्तर्गत निर्धारित गरिएको जग्गा करको रकम कर निर्धारणको आदेश प्राप्त भएपछि मालपोत बुझाउने म्याद भित्रमा जग्गावालले इलाकाको माल अड्डा अड्डामा दाखिल गर्नु गराउनु पर्दछ । सो दाखिल नगरिएमा माल अड्डाले प्रचलित नेपाल कानूनको कार्य प्रणाली बमोजिम जायजाद गरी असूल उपर गरी लिनेछ ।
८. अपील:- (१) कुनै माल अड्डाको हाकिमले यो ऐनको दफा ४, दफा ५ वा दफा ६ अनुसार गरेको आदेशमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले सूचना पाएका ३५ दिनभित्र स्थानीय बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेट समक्ष अपील गर्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेटबाट भएको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले निर्णयको सूचना पाएका ३५ दिनभित्र आय र कर अदालतमा अपील गर्न सक्नेछ ।

तर आफूलाई लाग्ने ठहरिएको करको रकम वा जरिवाना वापतको रुपैयां धरौटी वा त्यति अंकको धनजमाना नराखे सम्म निजको त्यस्तो कुनै अपील लाग्ने छैन ।

(३) यो ऐन बमोजिम असूल भएको वा धरौटी दाखिल भएको रुपैयां मध्येबाट जग्गावालले केही वा जम्मा फिर्ता पाउने गरी अपील सुन्ने अधिकारीले निर्णय गरेमा अपील दिने म्याद नाघेपछि वा अन्तिम निर्णय भएपछि मालअड्डाको हाकिमले सो फिर्ता दिनु

आधिकारिकता मुद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

पर्ने रुपैयां तुरुन्त जग्गाबाल हस्ते खर्च लेखी आम्दानी दाखिल गर्नुपर्ने जति सबर स्याहा गर्नु पर्छ ।

६. प्रतिबन्धः— जग्गा जमीनमा यो ऐन बमोजिम लगाइएको जग्गाकर जग्गाबालले सुरक्षित किसानबाट असूल उपर गर्न पाउने छैन ।

१०. जिन्सीलाई नगदीमा परिणत गरी मालपोत कायम गर्नेः— कुनै जग्गा जमीनमा जिन्सी मालपोत वा भूमि कर ठेकिएको रहेछ भने इलाका मालकोभाउले जिन्सीलाई नगदीमा परिणत गरी मालपोत वा भूमिकरको अंक कायम गरिनेछ ।

११. बिगाहा कायम गर्नेः— बिगाहा, रोपनी, माटोमुरी, बीज, हल, पाटे, कोदाले समेत विभिन्न नामबाट जग्गा जमीनको क्षेत्रफल कायम हुने ठाउँमा कुनै जग्गाबालको जग्गा जमीन छ भने यस ऐनको प्रयोजनको लागि त्यस्तो जग्गा जमीनलाई बिगाहामा परिणत गर्दा ५३ त्रिपन्न मुरी माटो वा १३। सवा तेह्र रोपनी वा तीन पाथी चार माना बीज वा १० दश हल वा १५ पन्द्र पाटे वा २० बीस कोदाले जग्गालाई एक बिगाहा जमीन मानी कायम गरिनेछ ।

१२. जग्गा कर माफी गर्ने श्री ५ को सरकारको अधिकारः— (१) औषधालय, देवालय, पाटी, पौवा, धर्मशाला, पब्लिक स्कूल, अनाथालय, परोपकारी तथा धर्मकार्यमा लगाइएका जग्गा जमीनमा प्रचलित ऐन वा यो ऐन बमोजिम लाग्ने जग्गा करको केही भाग वा पूरा श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्नेछ ।

(२) कुनै जग्गाबालले कुनै सुरक्षित किसानलाई नगदी लिने गरी कमाउन दिएको जग्गामा यो ऐन बमोजिम असूल गर्दा सुरक्षित किसानबाट त्यस्ता जग्गाबालले लिई खान पाउने अंकको सयकडा ६० नब्बे भन्दा बढी कर तिर्नु पर्ने हुन आएको छ भन्ने कुरा प्रमाणित हुन आयो भने सो सयकडा ६० नब्बे भन्दा बढी हुन गएको जति अंक श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्नेछ ।

(३) कुनै जग्गाबालको जग्गा सुल्खा वा जर्ता परी वा नदीकाट भई वा बालुबुर्ज भई वा खोलो पैरो गई सो जग्गाको मालपोत वा भूमिकर मिन्हा हुने भएमा त्यसरी मालपोत वा भूमि कर मिन्हा भएका जग्गाको सम्बन्धमा यस ऐन बमोजिम लाग्ने कर श्री ५ को सरकारले मिन्हा गर्न सक्नेछ ।

(४) सिर जिरायतका सम्बन्धमा प्रचलित नेपाल कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सालमा यस ऐन बमोजिम विवरण पेश गर्नु पर्ने म्याद भन्दा अगावै कुनै जग्गाबालले सो जग्गाबालको हैसियतले आफ्नो दर्ता वा भोग चलनमा रहेका कुनै

किसिमको जग्गामा रहेको सम्पूर्ण हक अधिकार सो जग्गा जोल्ने किसानहरूका नाममा कुनै मूल्य वा रकम नलिई त्यसै नामसारी गरी जग्गाबाट आफ्नो हक अधिकार छोड्छ भने सो सालको श्रावण १ गते निजका दर्ता वा भोग चलनमा रहेको भएतापनि त्यसरी छोडेका जग्गा जतिको सो सालको यो ऐन बमोजिम लाग्ने जग्गा कर श्री ५ को सरकारले माफी गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण:- यसरी नामसारी गरी दिएको जग्गा नामसारी गरी पाउने किसानको नाममा रैतान नम्बरीमा दर्ता गरिनेछ ।

१३. शंका निवारण:- शंका निवारणको लागि स्पष्ट गरिन्छ कि कुनै जग्गा जमीनको सम्बन्धमा माल अड्डाका हाकिमले कर निर्धारण गरेको वा कसैले कर बुझाएको नाताले मात्र सो जग्गा जमीनमा भएको कसैको हक भएको मानिने छैन ।

१४. सांचो सूचना दिनेलाई इनाम:- दफा ४ बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै जग्गावालले सो नगरे नगराएको वा झुट्टा विवरण दाखिल गरे गराएको कुराको सांचो सूचना दिने व्यक्तिलाई सो कुरा ठहर भएपछि दोषी व्यक्तिबाट असूल उपर भएका जग्गा करको अंकको सयकडा २० बीस श्री ५ को सरकारका आदेश लिई इनामको रूपमा दिइनेछ ।

१५. जग्गा कर अध्यादेश, २०१६ खारेज वा निष्क्रिय भएपछि त्यसको परिणाम:- जग्गा कर अध्यादेश, २०१६ खारेज वा निष्क्रिय भएपछि, अर्कै अभिप्राय नदेखिएमा सो खारेजी वा निष्क्रियताले-

(क) खारेज वा निष्क्रिय हुँदाको बखत कायम नभएको कुनै कुरालाई जगाउँदैन, वा

(ख) त्यसरी खारेज वा निष्क्रिय भएको अध्यादेश बमोजिम चालू भएको कुरा वा सो बमोजिम रीत पुर्‍याई अघि नै गरिएको कुनै काम वा भोगिसकेका कुनै कुरालाई असर पार्दैन, वा

(ग) त्यसरी खारेज वा निष्क्रिय भएको अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हक, सुबिधा, कर्तव्य वा दायित्वमा असर पार्दैन, वा

(घ) त्यसरी खारेज वा निष्क्रिय भएको अध्यादेश विरुद्ध गरेको कुनै कसूर वापत गरिएको कुनै दण्ड सजाय वा जफतलाई असर पार्दैन, वा

आधिकारिकता मूद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ड) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुबिधा, कर्तव्य, दायित्व, दण्ड सजाय, जफतका सम्बन्धमा गरिएको कुनै तहकिकात कानूनी कारबाई वा उपायलाई अरु पार्दै र उक्त अध्यादेश कायम छँदा सरह गरी त्यस्तो कुनै तहकिकात कानूनी कारबाई वा उपायलाई शुरू गर्न, चालू राख्न वा लागू गर्न सकिनेछ र त्यस्तो दण्ड सजाय वा जफत पनि गरिनेछ ।

१६. नियम बनाउने अधिकारः— यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

आज्ञाले

कृष्णप्रसाद उपाध्याय

लालमोहर सदर मिति २०१७।२।२१ श्री ५ को सरकारका सचिव.

कानून मन्त्रालय

गोरखापत्र छापाखानामा मुद्रित

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

